

Spis treści

Wprowadzenie	XI
Wykaz skrótów	XVII
Wykaz literatury	XXIII
Rozdział I. Pojęcie bezstronności sędziego w polskim systemie prawa	1
§ 1. Pojęcie bezstronności sędziego	1
§ 2. Bezstronność a niezależność sądów i niezawisłość sędziowska	9
Rozdział II. Gwarancje ustrojowe bezstronności sędziego	27
§ 1. Uwagi wprowadzające	27
§ 2. Konstytucyjne gwarancje bezstronności sędziowskiej	30
I. Znaczenie art. 45 Konstytucji RP w ochronie sędziowskiej bezstronności	31
II. Jawność postępowania	32
III. Powoływanie sędziów przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa	32
IV. Nieusuwalność i nieprzenoszalność sędziów	33
V. Powoływanie sędziów na czas nieoznaczony	35
VI. Niepołączalność stanowisk	35
VII. Immunitet sędziowski	36
VIII. Apolityczność sędziów	37
IX. Wynagrodzenie odpowiadające godności urzędu	38
X. Kontrola instancyjna orzeczeń	41
§ 3. Inne ustawowe gwarancje bezstronności	41
Rozdział III. Gwarancje procesowe bezstronności sędziego	65
§ 1. Uwagi wprowadzające	65
§ 2. Bezstronność a wybrane naczelne zasady dotyczące postępowania cywilnego	71
I. Zasada równości stron	71
II. Zasada kontradyktoryjności	73
III. Zasada dyspozycyjności	74
IV. Zasada bezpośredniości	77
V. Zasada ustności	79
§ 3. Bezstronność a zasada swobodnej oceny dowodów jako zasada konstrukcyjna postępowania cywilnego	80

§ 4. Bezstronność a wybrane naczelné zasady dotyczące organizacji i funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości	82
I. Zasada jawności	82
II. Zasada kolegialności orzekania	86
III. Zasada instancyjności postępowania	88
Rozdział IV. Wyłączenie sędziego z mocy ustawy	91
§ 1. Uwagi wprowadzające	91
§ 2. Podział przesłanek wyłączenia sędziego z mocy ustawy	94
§ 3. Pojęcie wyłączenia sędziego w sprawie	97
§ 4. Wyłączenie ze względu na przedmiot procesu	98
I. Wyłączenie sędziego w sprawach, w których jest stroną lub pozostaje ze stroną w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy oddziałuje na jego prawa lub obowiązki	98
II. Wyłączenie sędziego w sprawach, w których był lub jest jeszcze pełnomocnikiem albo był radcą prawnym jednej ze stron	108
III. Wyłączenie sędziego w sprawach, w których w instancji niższej brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia	110
IV. Pojęcie udziału w wydaniu zaskarżonego orzeczenia	112
V. Pozostałe przypadki wcześniejszego orzekania w sprawach stron obecnego sporu i podejmowania czynności w sprawie, nieobjęte hipotezą art. 48 § 1 pkt 5 KPC	118
VI. Wyłączenie sędziego związane z badaniem ważności aktu prawnego z jego udziałem sporządzonego lub przez niego rozpoznawanego	122
VII. Wyłączenie sędziego związane z jego wcześniejszym udziałem w sprawie w charakterze prokuratora	123
VIII. Wyłączenie sędziego, który brał udział w wydaniu prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem, w sprawach o odszkodowanie z tytułu szkody nim wyrządzonej	126
§ 5. Bez względu na przyczyny wyłączenia sędziego związane z jego stosunkiem do sprawy, poza katalogiem z art. 48 § 1 KPC	128
I. Wyłączenie sędziego, który brał udział w wydaniu orzeczenia objętego skargą o wznowienie, od orzekania co do tej skargi (art. 48 § 3 KPC) a wyłączenie sędziego, którego udziału lub zachowania w procesie poprzednim dotyczy skarga o wznowienie (art. 413 KPC)	128
II. Wyłączenie sędziego, który wydał orzeczenie uchylone w toku instancji	133
§ 6. Przyczyny wyłączenia ze względu na osobę sędziego	139

I. Wyłączenie sędziego w sprawach jego małżonka, krewnych i powinowatych	140
II. Wyłączenie sędziego w sprawach osób związanych z nim stosunkiem przysposobienia, opieki i kurateli	143
§ 7. Problem zupełności katalogu bezwzględnych przyczyn wyłączenia sędziego. Wnioski	144
I. Pozostawanie ze stroną, jej pełnomocnikiem lub przedstawicielem ustawowym w związku konkubenckim lub wspólnym pożyciu. Związek małżeński sędziego z pełnomocnikiem strony	145
II. Sędzia, który poznał istotne okoliczności sprawy poza procesem	146
III. Problem sędziego, który występował w sprawie w charakterze biegłego lub tłumacza	149
Rozdział V. Wyłączenie sędziego, którego bezstronność w sprawie może budzić wątpliwości	151
§ 1. Uwagi wprowadzające	151
§ 2. Problem stosunku osobistego sędziego i strony (jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika) jako zasadniczej przesłanki powątpiewania w bezstronność sędziego	154
§ 3. Przyczyny wątpliwości wobec bezstronności sędziego „podejrzanego o stronniczość”	160
I. Stosunek sędziego do stron	163
II. Stosunki służbowe sędziego	168
III. Szczególna podstawa wyłączenia sędziego w postaci dobra wymiaru sprawiedliwości	176
IV. Stosunki sędziów z profesjonalnymi pełnomocnikami stron ...	178
V. Problem małżeństw sędziowsko-adwokackich (radcowskich) w świetle standardów obiektywnej bezstronności	179
VI. Znaczenie subiektywnego przekonania strony o potrzebie wyłączenia sędziego w świetle art. 49 KPC	189
§ 4. Sytuacje „wątpliwe” na tle powodów usprawiedliwiających wyłączenie sędziego podejrzanego o brak bezstronności	190
I. Prowadzenie procesu z uchybieniem przepisów postępowania oraz naruszeniem praw stron do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie	190
II. Stosunek sędziego „do sprawy” na tle art. 49 KPC	194
III. Prezentowanie w toku procesu określonego poglądu prawnego	195
IV. Sytuacja zagrożenia bezstronności sędziego z powodu dodatkowego zatrudnienia: sędzia – pracownik naukowy	198

§ 5. Problem aktywności sądu na tle art. 49 KPC	202
§ 6. Wnioski	210
Rozdział VI. Postępowanie w przedmiocie wyłączenia sędziego	215
§ 1. Uwagi wprowadzające	215
§ 2. Tryb wyłączenia sędziego	216
I. Pojęcie strony w kontekście wniosku o wyłączenie sędziego	216
II. Wniosek o wyłączenie sędziego	217
III. Uprawdopodobnienie przyczyn wyłączenia	219
IV. Termin zgłoszenia wniosku o wyłączenie sędziego	221
V. Czynności niecierpiące zwłoki	224
VI. Obowiązek sędziego zawiadomienia o istniejącej podstawie wyłączenia i wstrzymania się od udziału w sprawie	228
VII. Sędziowskie zawiadomienie o podstawie wyłączenia a wyjaśnienia wobec złożonego przez stronę wniosku o wyłączenie	232
§ 3. Rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego	237
I. Sąd orzekający w przedmiocie wyłączenia i jego skład	238
II. Pojęcie sądu przełożonego	239
III. Problem zaskarżalności orzeczeń oddalających wniosek o wyłączenie sędziego wydawanych przez sąd II instancji	241
§ 4. Odrzucenie wniosku o wyłączenie sędziego	244
I. Problem oczywistej bezzasadności wniosku o wyłączenie sędziego jako podstawy jego odrzucenia. Wniosek oczywiście bezzasadny jako pierwszy wniosek w sprawie	245
II. Wniosek „oparty na tych samych okolicznościach” jako podstawa odmowy merytorycznego rozpoznania żądania wyłączenia sędziego	249
III. Skład sądu orzekającego w sytuacji złożenia wniosku ponownego – opartego na tych samych okolicznościach, co poprzedni	251
IV. Problem odpowiedniego stosowania art. 51 KPC do wniosków podlegających odrzuceniu	256
V. Wniosek o „wyłączenie sądu”	258
VI. Problem zaskarżalności orzeczenia o odrzuceniu wniosku o wyłączenie sędziego	261
Rozdział VII. Wybrane przypadki wyłączenia innych podmiotów w procesie cywilnym	263
§ 1. Uwagi wprowadzające	263
§ 2. Wyłączenie ławnika	265
§ 3. Wyłączenie referendarza sądowego	265

Spis treści

§ 4. Wyłączenie prokuratora i innych podmiotów działających na prawach prokuratora	275
§ 5. Problem przynależności komornika sądowego do „innych organów sądowych” oraz szczególne zasady wyłączenia komornika	276
Podsumowanie	287
Indeks rzeczowy	297